

Türkiye'nin Tasarruf Eğilimleri **A**raştırması

ING Bank

2012 2. ÇEYREK KARŞILAŞTIRMALI SONUÇLARI

İÇİNDEKİLER

1 GİRİŞ	3
1.1 ING Bank Genel Müdürü Pınar Abay'ın Önsözü	3
1.2 Türkiye'de Bireysel Tasarruf Eğilimleri Araştırması'nı Niçin Yapıyoruz?	4
2 ELDEKİ VERİLER NE SÖYLÜYOR	5
2.1 Tasarruf Sahipliği ve Nedenleri	5
2.2 Sonuç	9
3 METODOLOJİ	10
3.1 Amaç ve Yöntem	10
3.2 Demografik Bilgiler	10
3.3 Tasarrufun Tanımı	11
4 EKONOMİST YORUMU	12
İLETİŞİM BİLGİLERİ	13

1. GİRİŞ

1.1 Önsöz

“Ülkemizde finansal okuryazarlığın artması ve finansal derinleşme, ürün çeşitliliği ile tasarruflarını yastık altında değerlendirenlerin oranının azalacağını diğer finansal araçların, BES gibi daha uzun vadeli tasarruf araçlarının, göreceli olarak daha fazla tercih edileceğini düşünüyoruz.”

Bankamız ING Bank’ın girişimi ile hayata geçirilen “Türkiye’nin Tasarruf Eğilimleri Araştırması Türkiye ekonomisinin istikrarlı büyümesinin önündeki temel problemlerden biri olan tasarruf açığının giderilmesi sürecinde istatistiki veriler üzerinden konunun daha sağlıklı gündeme getirilmesine, ilgili herkesin bu konuda daha fazla bilgi sahibi olmasına ve tartışmasına ciddi bir olanak sağlamaktadır.

Türkiye’de bireysel tasarruflar konusunda ilk kez bu nitelikte süreklilik arz edecek bir çalışma yapılıyor. Bu çalışma ile ilk defa doğrudan ve sadece tasarruflarla ilgili bireysel cevaplar, eğilimler izleniyor. 18 yaş üstü kentsel nüfusun ne kadarının tasarruf ettiğini, etmeyenlerin nedenlerini, tasarruf sahiplerinin kullandıkları araçları, hangi güdülerle tasarruf yaptıklarını, tasarruf alışkanlığının yaş, eğitim, sosyo ekonomik durum ve cinsiyete göre nasıl şekillendiğini takip ediyoruz.

Türk halkının tasarruf alışkanlıklarına ışık tutmayı hedefleyen araştırmamızın, bir bilgi kaynağı olarak halkın geneline, sektöre, akademisyenlerden kamu kuruluşlarına kadar tüm paydaşlarımıza iyi bir referans olduğuna inanıyoruz. 2011’in son çeyreğinde saha çalışmasına başlanan araştırmamızı, Sabancı Üniversitesi’nden Prof. Dr. Alpay Filiztekinin gözetiminde yürütürken, IPSOS KMG ile saha çalışmasına devam ediyoruz. Ekonomist gözüyle hem Prof. Dr. Alpay Filiztekinin, hem de Baş Ekonomistimiz Sengül Dağdeviren verilerin analizini ve yorumlanmasını gerçekleştiriyor.

Bu raporda açıkladığımız 2012 ikinci çeyrek verileri gösteriyor ki, yastık altı döviz veya TL (nakit), vadeli TL mevduatından sonra en çok tercih edilen tasarruf aracı. Üçüncü sırada ise, yüzde 20’lik tercih edilme oranı ile altın ve diğer değerli taş ve metaller geliyor. Ülkemizde finansal okuryazarlığın artması ve finansal derinleşme, ürün çeşitliliği ile tasarruflarını yastık altında değerlendirenlerin oranının azalacağını diğer finansal araçların, BES gibi daha uzun vadeli tasarruf araçlarının, göreceli olarak daha fazla tercih edileceğini düşünüyoruz.

Araştırmanın kapsadığı üç dönem birlikte incelendiğin-

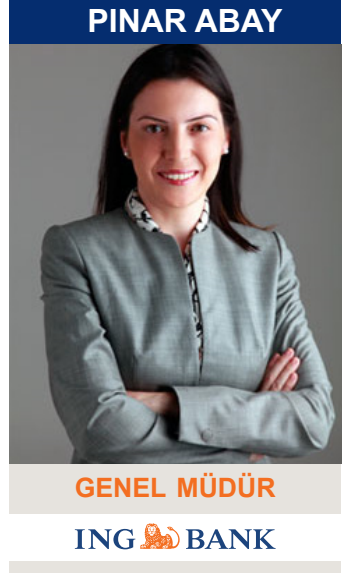
de, tasarruf etmeyenler arasında tasarruf planlayanların oranı istikrarlı bir artış gösteriyor. Gelecek dönemde tasarruf yapmayı planlayanların oranı yüzde 45’ten yüzde 54’e yükseliyor. Bu gelişmeyi tasarruf tabanının genişletilmesine yönelik son dönemde atılan adımlara dair ümit verici bir sinyal olarak yorumlayabiliriz. Buna karşın, 18 yaş üstü kentsel nüfusun hala yüzde 89’u tasarruf sahibi değil. Bu durum toplumda tasarruflara dair algının iyileşmesinin önemine işaret ediyor.

Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların yüzde 61’i yeterli gelirleri olmadığı için tasarruf yapamıyor. Bu oranın araştırmanın başından beri aynı kalması, sorunun yapısal boyutunun bir işareti olarak yorumlanabilir. Araştırmanın dikkat çeken bir başka sonucu ise, tasarrufunu nasıl değerlendireceğini bilmediği için tasarruf yapmadığını söyleyenlerin oranındaki düşüş. Bu düşüş finansal kurumların müşterilerine daha iyi ulaştığının bir sinyali olabilir. Önümüzdeki dönemde, daha uzun bir zaman serisinde bu verileri analiz etme imkanı elde ettiğimizde, daha kapsamlı analizler yapabileceğiz.

Türkiye’nin Tasarruf Eğilimleri Araştırması’nın bir sonraki sonuçlarını Ekim ayı başında sizlerle paylaşacağız.

Pınar Abay

ING Bank Genel Müdürü

1.2 Türkiye’de Bireysel Tasarruf Eğilimleri Araştırması’nı Niçin Yapıyoruz?

Ülkemiz, tasarruf oranı bakımından dünyada alt sıralarda yer alıyor. Öte yandan yüksek oranlı sürdürülebilir büyüme için iç tasarruf oranlarının artması gerektiği biliniyor. Tasarruf artışını teşvik etmek için çeşitli ekonomik tedbirler tartışılıyor, bazı uygulamalar devreye sokulmaya çalışılıyor.

Bu süreçte tasarruflarla ilgili veri ihtiyacı da artıyor. TÜİK’in özellikle son yıllarda ekonomik konularla ilgili istatistik üretiminde ciddi gelişmeler sağladığı açık. Bununla birlikte tasarruf eğilimleri ve tasarruf düzeyi hakkında yeterince bilgi sahibi olduğunu söylemek zor.

T.C. Merkez Bankası ve BBKD tarafından yayınlanan bankacılık sistemi içindeki tasarruflara ilişkin veriler önemli bir boşluğu doldurmakla birlikte, ülkemizdeki ‘ortalama birey’in geliri ve tasarrufları arasındaki ilişkiyi bir trend olarak izlemek, bu konudaki araştırmacılara ve politika yapıcılara katkı sağlayacaktır.

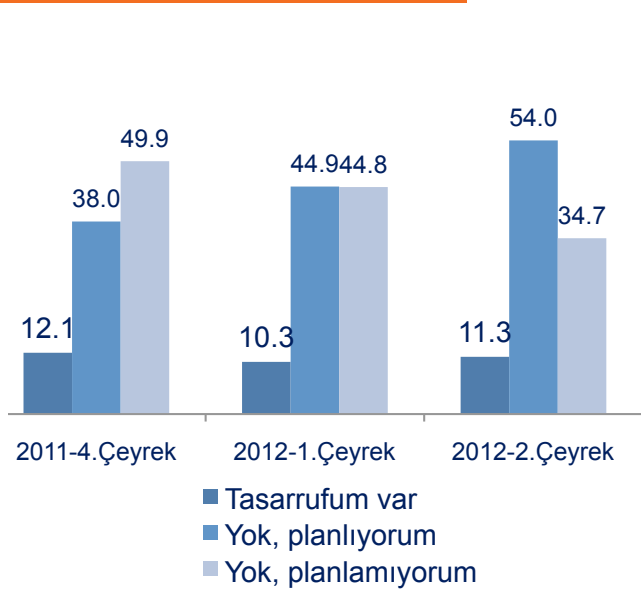
İşte bu araştırmayla, ülkemizdeki ‘ortalama birey’in tasarruf yapıp yapmadığı, tasarruf yapma veya yapmama nedenleri, en çok kullanılan tasarruf araçları, bireysel gelirler, aylık tasarruf oranı ve nakte dönüştürülebilir tasarruf miktarı 3'er aylık bazlarda düzenli olarak incelenmektedir. Amaç, ülkemizde tasarruflarla ilgili bilgi ihtiyacına katkı sunmaktır.

2. ELDEKİ VERİLER NE SÖYLÜYOR

2.1 Tasarruf Sahipliği ve Nedenleri

Kentli nüfusun %89'u tasarruf etmiyor

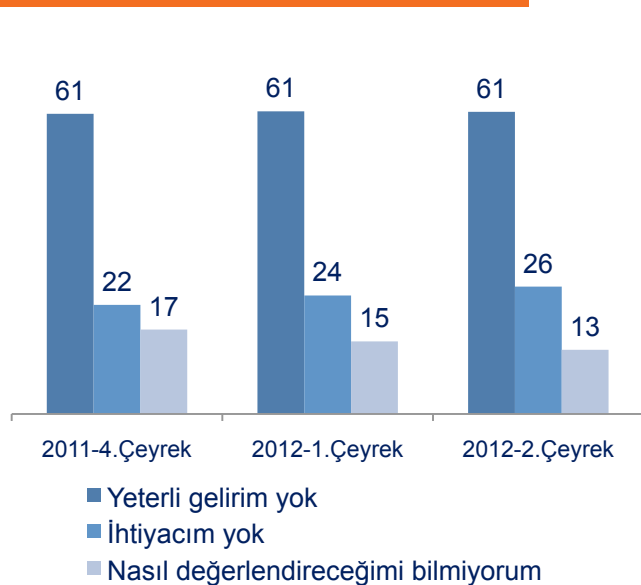
Tasarruf Sahiplerinin Oranı (%)

- 2012 ikinci çeyrekte, kentsel nüfusta tasarruf sahiplerinin oranı, birinci çeyreğe göre 1 puanlık artışla %11.3'e yükselse de %10-12 arasındaki seyrine devam etti.
- Tasarrufu olmayıp gelecekte tasarruf yapmayı planlayanların oranı, araştırmanın başından itibaren istikrarlı bir artış göstererek %54'e yükseldi.

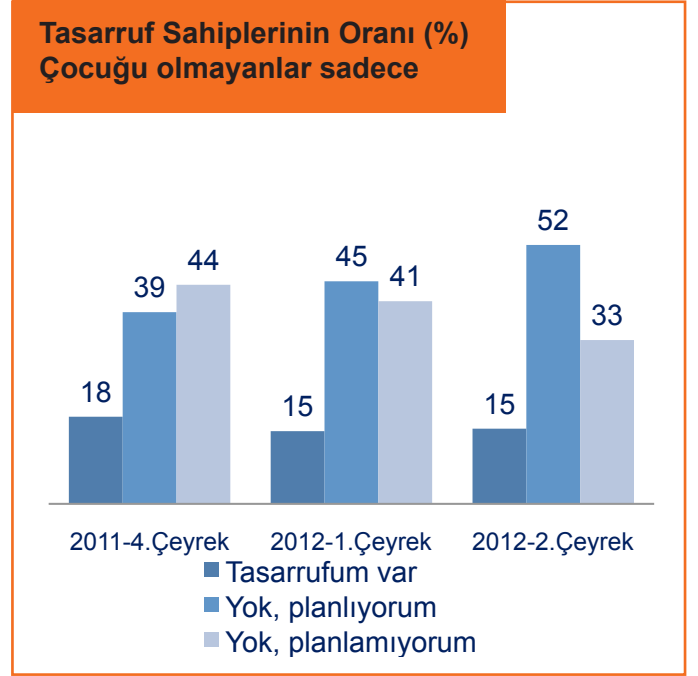
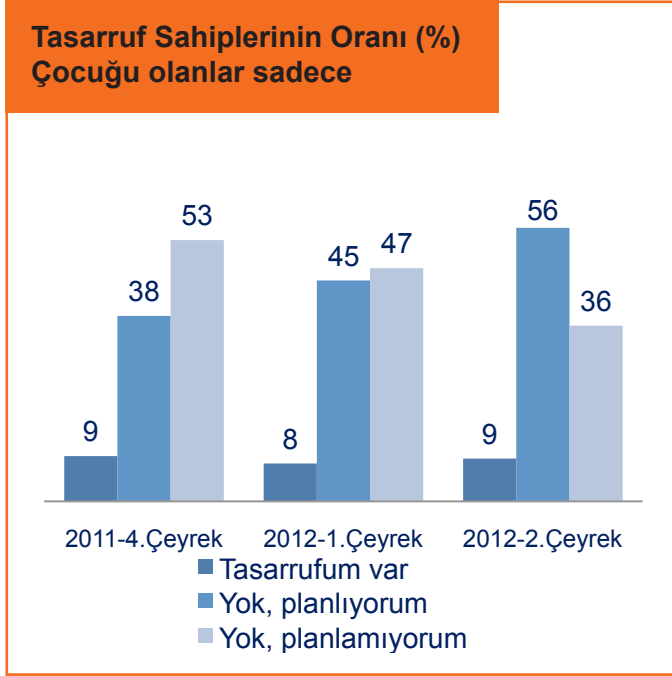
Gelir yetersizliği tasarrufun önündeki en önemli engel

Tasarrufu Olmamasının Nedeni (%)

- Tasarruf yapmayanlar arasında, yeterli geliri olmadığı için tasarruf yapmayanların oranı her üç çeyrekte de aynı kaldı.
- Tasarrufu olmayanların yaklaşık dörtte biri ihtiyacım yok diyor.
- Tasarrufunu nasıl değerlendireceğini bilmediği için, tasarruf yapmadığını belirtenlerin oranı 2012'nin ilk iki çeyreğinde düşüş gösterdi.
- Finansal "okuryazarlık", tasarruf sahiplerinin oranını artırma potansiyelini koruyor.

Çocuklu bireylerde tasarruf sahipliği daha düşük

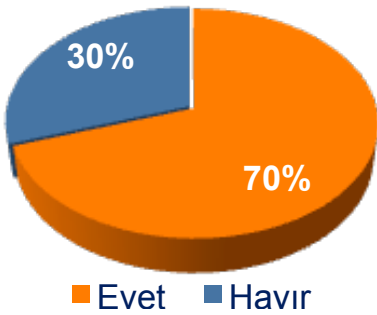

- Çocuklu bireylerde tasarruf sahipliği oranı, çocuksuz bireylere göre daha düşük. Buna karşın, tasarrufu olmayıp gelecek dönemde tasarruf planlayanların oranı, çocuklu ve çocuksuz bireylerde benzerlik gösteriyor.

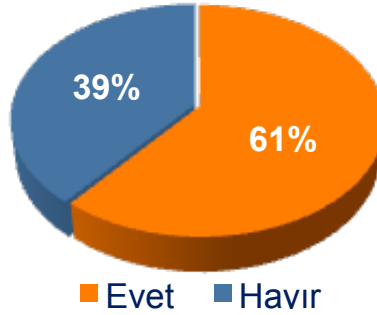
Tasarruf yapmak aslında bir alışkanlık

Düzenli tasarruf yapma oranı (tasarruf sahipleri içinde)

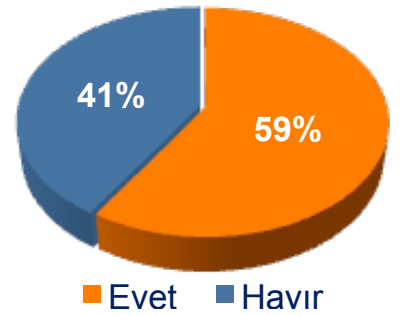
2011 – 4. çeyrek

2012 – 1. çeyrek

2012 – 2. çeyrek

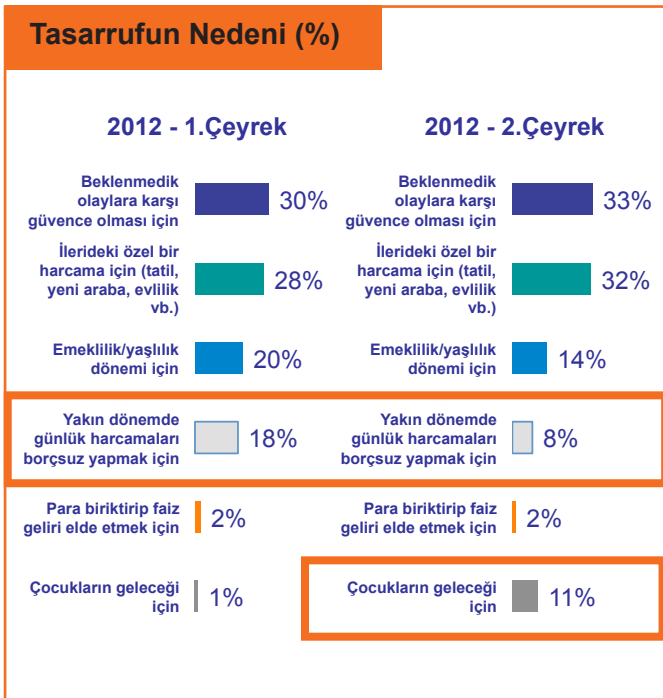
- Tasarruf sahiplerinin çoğunluğu düzenli tasarruf yapmaya devam ederken, bu oran 2012'nin ilk yarısında 2011'in son çeyreğine göre düştü.
- Düzenli tasarruf yapmayanların içinde, önümüzdeki üç ayda tasarruf yapacağını söyleyenlerin oranı da geriledi.

Tasarrufun en önemli nedeni “gelecek kaygısı”, ikinci sırada ise özel harcamalar yer almaya devam ediyor

Not: 'Çoklu cevap' olduğu için bu kalemlerin toplamaları sırasıyla %163, %152 ve %133 olarak gerçekleşmiştir. Ancak karşılaştırmalı analiz için hepsi toplam %100 olacak şekilde yeniden ağırlıklandırılmıştır.

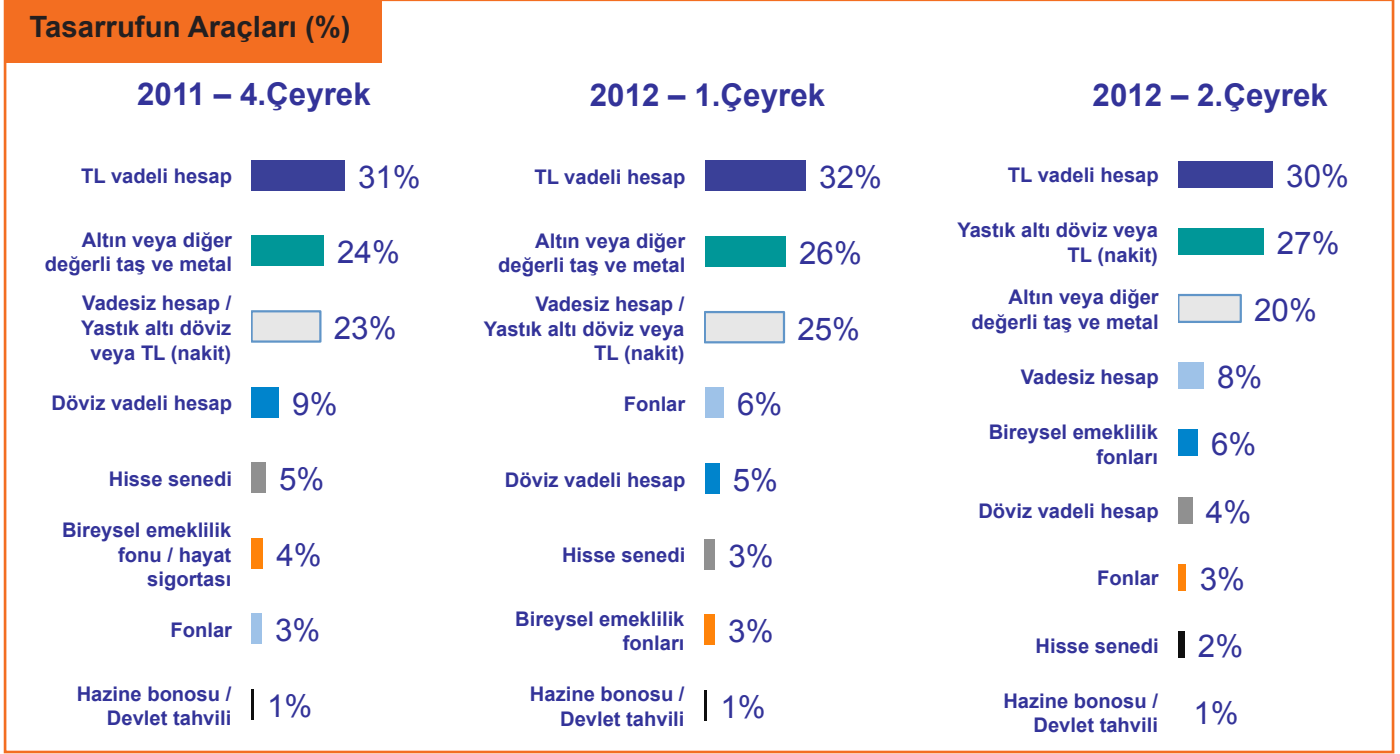
Yakın dönem harcamalara dair tasarruf eğilimi azalıyor

- 2012'nin ilk çeyreğinde tasarruf edenlerin %18'i yakın dönem günlük harcamalar için tasarruf ederken, bu oran ikinci çeyrekte %8'e düştü.
- 2012'nin ikinci çeyreğinde açık şık olarak izlemeye başladığımız (daha önce açık şık olarak değil “diğer” nedenler altında gizli görüyorduk) ‘çocuklarının geleceği için’ tasarruf ettiğini söyleyenlerin oranı ise %11 ile yakın dönem harcamalara yönelik tasarrufun önünde yer aldı.

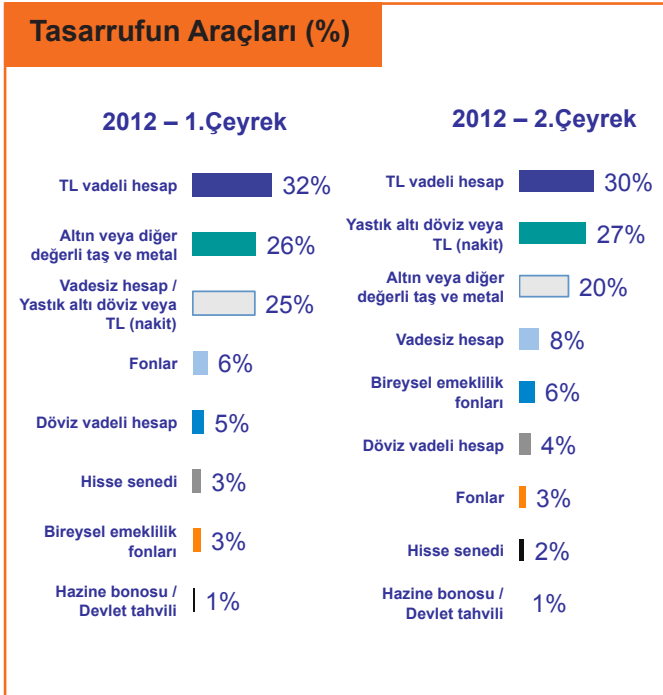
Not: 'Çoklu cevap' olduğu için bu kalemlerin toplamaları sırasıyla %163, %152 ve %133 olarak gerçekleşmiştir. Ancak karşılaştırmalı analiz için hepsi toplam %100 olacak şekilde yeniden ağırlıklandırılmıştır.

Vadeli TL mevduatı en çok tercih edilen tasarruf aracı

Not: 'Çoklu cevap' olduğu için bu kalemlerin toplamı sırasıyla %141, %129 ve %128 olmuştur. Ancak karşılaştırmalı analiz için hepsi toplam %100 olacak şekilde yeniden ağırlıklandırılmıştır.

Yastık altı nakit para en çok tercih edilen ikinci tasarruf aracı

- Tasarruflarda tercih edilen araçlar sıralamalarında, 2012'nin ikinci çeyreğinde de ilk sırayı vadeli TL mevduatı aldı.
- Önceki dönemlerde, birlikte ölçümlenen vadesiz hesap ve yastık altı döviz/TL (nakit) tasarruf araçları %23-25 oranında tercih edilirken, 2012'nin ikinci çeyreğinde bu oran %35'e yükseldi.
- Ayrı ayrı baktığımızda ise, yastık altı döviz/TL %27, vadesiz hesap ise %8 oranında tercih edildi.

Not: 'Çoklu cevap' olduğu için bu kalemlerin toplamı sırasıyla %141, %129 ve %128 olmuştur. Ancak karşılaştırmalı analiz için hepsi toplam %100 olacak şekilde yeniden ağırlıklandırılmıştır.

2.2 Sonuç

- Kentli 18 yaş üstü nüfus içinde tasarruf sahiplerinin oranı %10 ile %12 arasında seyrediyor.
 - Çocuğu olanlarda tasarruf sahipliğı daha düşük kalmaya devam ediyor
- Tasarrufu olmayıp gelecekte tasarruf yapmayı planlayanların oranı, araştırmanın başından itibaren istikrarlı bir artış gösteriyor.
- Gelir en önemli tasarruf kısıtlayıcı faktör olarak önde kalmaya devam ediyor.
- Tasarruf yapmak bir alışkanlık ama 2012'nin ilk yarısında kısmen düzenli tasarruf edebilme eğiliminde gerileme var.
- Tasarrufun en önemli gerekçesi ise “gelecek kaygısı” ve “ilerideki özel bir harcama”
- Yakın dönem harcamalara dair tasarruf eğilimi görel olarak azalırken, çocukların geleceğıne dair tasarruf ilk dört neden arasında yer alıyor.
- Yastık altı döviz/TL, mevduattan sonra en çok tercih edilen tasarruf aracı

3. METODOLOJİ

3.1 Amaç ve Yöntem

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de kentsel yerleşim yerlerinde 18 yaş ve üzerindeki bireylerin tasarruf eğilimlerini izlemektir.

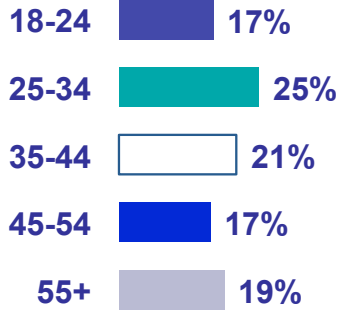
NUTS1 bölgelerinde seçilen 26 ilde her ay tesadüfi olarak seçilen 800 kişi ile görüşülüyor.

Bilgisayar destekli telefon görüşmesi yöntemi (CATI) kullanılıyor.

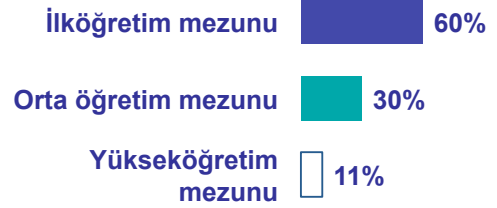
Yaş, cinsiyet ve SES kontrol kotası olarak uygulanıyor.

3.2 Demografik Bilgiler

Yaş

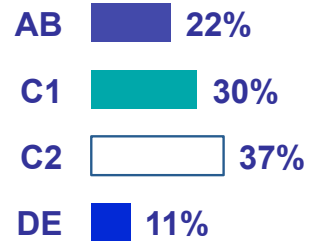
Eğitim

Cinsiyet

Sosyo-ekonomik Statü

Hane Halkı Tipi

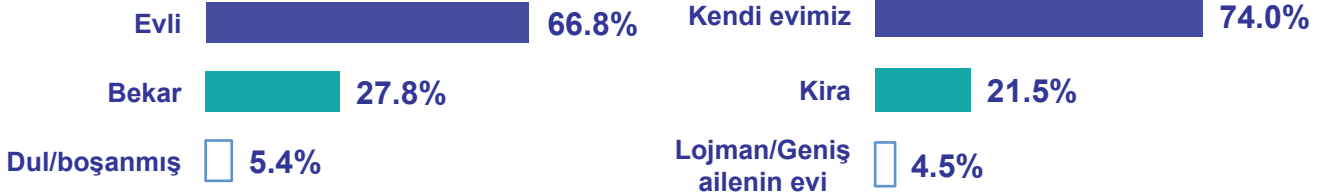
Çocuklu: %62,5

Ortalama çocuk sayısı: 2,6

Ortalama okuyan çocuk sayısı: 1,9

Medeni Durum

Konut Tipi

3.3 Tasarrufun Tanımı

Tasarruf, sözlük anlamı itibariyle “sarf edilmeyen” anlamına geliyor. Bu araştırma kapsamındaki TASARRUF ise şu kalemleri içeriyor:

- Bankalarda duran TL veya döviz cinsinden vadeli hesaplar
- Bankalarda ve/veya aracı kurumlarda duran hisse senedi, hazine bonosu, devlet tahvili gibi menkul değerlerin parasal tutarı
- Bankalarda duran yatırım hesapları ve katılım fonları
- Bireysel emeklilik fonları

- Bankalarda vadesiz hesapta / likit fonda TL veya döviz cinsinden duran miktarın o ay içinde harcanmayan/harcanmayacak bölümü
- Cüzdan, kasa, yastık altında duran paranın (döviz, altın dahil) o ay içinde harcanmayan/harcanmayacak bölümü

Araştırmaya katılanlara, bu tanıma uygun olarak tasarrufları olup olmadığı soruluyor.

4. EKONOMİST YORUMU

2. çeyrekte tasarruf sahiplerinin oranında sınırlı bir artış görülüyor

Türkiye'nin Tasarruf Eğilimleri Araştırması'nın 2.çeyrek sonuçlarına göre kentsel 18 yaş üstü nüfusta tasarruf sahiplerinin oranı önceki döneme göre sınırlı bir artışla %11.3 oldu. Tüketim eğiliminin bir öncü göstergesi olarak izlediğimiz Tüketici Güven Endeksi ile devam eden ters ilişki 2012'nin ilk çeyreğinde büyümede görülen yavaşlamanın ardından, ikinci çeyrekte de en azından tüketim talebi açısından farklı bir resim görmeyeceğimize hatta nisbi bir yavaşlamaya işaret ediyor. Tasarrufu olmayıp planlayanların oranında ise araştırmanın kapsadığı üç dönem içinde istikrarlı bir artış olması dikkat çekiyor. Bu durum, tasarruf tabanının genişletilmesine yönelik atılan adımlara dair ümit verici bir sinyal olarak yorumlanabilir.

Araştırmanın önemli eksenlerinden biri olan ve tasarruf yapmanın nedenlerinin izlendiği kısımda ise önemli bir değişim görmememiz ve gelir kısıtının %61 en önemli kısıt olarak belirtilmesi konunun yapısal boyutunu teyit etmeye devam ediyor. Ancak aynı kısımda tasarrufa ihtiyacı olmadığını belirtenlerin oranı kısmen artmasına karşın (hala tasarrufu olmayanların dörtte biri ihtiyacı yok diyor), nasıl değerlendireceğini bilmediği için tasarruf yapmadığını söyleyenlerin oranında 2012'nin ilk iki çeyreğinde istikrarlı bir düşüş görülüyor. Bu gelişmenin tasarrufun gerek kamu gerekse özel sektör tarafından fazlaca gündeme getirildiği, bankaların sunduğu çeşitli finansal çözümlere karşı ilginin arttığı bir dönemde gerçekleşmiş olması ise tabii ki ileriye yönelik olumlu bir işaret olarak alınabilir.

2012'nin ikinci çeyreğinde tasarruf eğilimine dair dikkat çeken diğer bir gelişme ise her ne kadar tasarruf sahiplerinin çoğunluğu düzenli tasarruf yaptığını belirtmeye devam etse de, bu oranın bu yılın ilk yarısında 2011'in son çeyreğine göre düştüğünü görüyoruz. Tasarruf nedenleri arasında gelecek kaygısı yani beklenmedik olaylara karşı güvence ön planda kalmaya devam ederken, bunu özel harcamalar izliyor. Her ne kadar mevsimselliği dikkate alabilecek şekilde bir çıkarım yapmak için yeterli verimiz olmasa da, ilk bakışta 2012'nin ikinci çeyreğinde önceki dönemlere göre en belirgin değişim yakın dönem harcamalara dair tasarruf eğiliminin görece olarak azalması ve çocukların geleceğine dair tasarruf eğiliminin güçlenmesi oldu. Elimizdeki üç döneme baktığımızda da, eğer güvence amaçlı (beklenmedik olaylara karşı veya çocuklar için) ve emeklilik/yaşlılık için tasarruf etme nedenlerini uzun vadeli tasarruf eğilimi olarak tanımlayacak olursak, bu eğilimin önceki iki dönemde yaklaşık aynı düzeyde kalmasına karşın 2012'nin ikinci çeyreğinde arttığını görüyoruz.

Tasarruflarda tercih edilen araçlar sıralamalarında ise 2012'nin ikinci çeyreğinde de en fazla ağırlığın vadeli TL mevduatta kalmaya devam ettiği, yeni dönemde ayırıştırarak izlemeye başladığımız yastık altı nakit paranın ise bunu izlediğini görüyoruz. Altının önemi de sıralamalarda devam ediyor.

Sonuç olarak 2012'nin ikinci çeyreğinde tasarruf sahiplerinin oranında tüketimdeki ılımlı seyir sinyallerine paralel sınırlı bir

Sengül Dağdeviren
Başekonomist, ING BANK

Prof. Dr. Alpay Filiztekin
Sabancı Üniversitesi

artış görüyoruz. Bu yılın kalan döneminde de bu anlamda çok büyük değişiklikler beklememek gerekiyor.

Türkiye'de tasarruflara dair ING Uluslararası Araştırmalar dizisi dâhilinde 2011 sonunda yapılan farklı bir araştırmadan önyargılarla ilgili bazı dikkat çekici sonuçları da burada vurgulamak uygun olabilir. Türkiye'de yetişkinlerin %46'sı "enflasyon artarsa" daha az tasarruf edeceğini (çalışma durumuna göre bakıldığında emeklilerde bu oran %61'e kadar çıkıyor), %31'i bunun kararını etkileyemeyeceğini, azınlığı ise daha fazla tasarruf edeceğini söylüyor. Dolayısıyla 2000 sonrası süreçte istikrar sürecinin hanehalkı tasarruflarının azalmasında etkili olduğu dönemi büyük olasılıkla geride bıraktık. Önümüzdeki dönemde gelir artışı ve finansal derinleşme, finansal okuryazarlık, yapısal teşvikler tasarrufların artmasında, bireysel emeklilik sistemindeki devlet katkısı da tasarrufların tabana yayılmasında önemli olacak. Geçtiğimiz son 10 yılda yüksek yatırım ve tasarruf oranları ile gelişmekte olan ülkelerin gelişmiş ekonomilere yakınsama sürecine liderlik eden Asya ülkelerine dair ise Türkiye'de her dört kişiden biri o ülkelerde daha az tüketilecek mal-hizmet çeşidi olmasının tasarruf eğilimini güçlendirdiğini düşünüyor. Asyalıların tabiatları gereği (daha temkinli / tutumlu oldukları için) daha fazla tasarruf ettiklerini düşünenlerin oranı ise yaklaşık %22 düzeyinde. Kültür farkı ve devlet desteğinin Asya'da fark yarattığını düşünenler ise yaklaşık toplam içinde aynı düzeyde (%16) pay alıyor. Dolayısıyla önyargıların farkında olup daha fazla veriyle analiz yapmaya devam etmek gerekiyor.

Sengül Dağdeviren
Başekonomist, ING BANK

Prof. Dr. Alpay Filiztekin
Sabancı Üniversitesi

İLETİŞİM BİLGİLERİ

info@tasarrufegilimleri.com

ING Bank girişimi ile hayata geçirilen
“Türkiye’nin Tasarruf Eğilimleri Araştırması”,
Sabancı Üniversitesi gözetiminde yürütülmekte,
saha araştırması IPSOS KMG tarafından yapılmaktadır.

ING BANK

 Ipsos KMG

Sabancı
Üniversitesi

ÖNEMLİ AÇIKLAMA:

“Burada yer alan yatırım bilgi, yorum ve tavsiyeleri yatırım danışmanlığı kapsamında değildir. Yatırım danışmanlığı hizmeti; aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri, mevduat kabul etmeyen bankalar ile müşteri arasında imzalanacak yatırım danışmanlığı sözleşmesi çerçevesinde sunulmaktadır. Burada yer alan yorum ve tavsiyeler, yorum ve tavsiyede bulunanların kişisel görüşlerine dayanmaktadır. Bu görüşler mali durumunuz ile risk ve getiri tercihlerinize uygun olmayabilir. Bu nedenle, sadece burada yer alan bilgilere dayanarak yatırım kararı verilmesi beklentilerinize uygun sonuçlar doğurmayabilir.”